

Hertelaan 1, woonhuis

Adres	Hertelaan 1
Postcode	2243 EK
Kadastraal nummer	F 6179
Naam	Nvt
Beschermd gezicht	Ja
Aantal onderdelen behorend tot het beschermde monument	1
Benoeming onderdelen complex	Woonhuis
Oorspronkelijke functie	Wonen
Datering/Bouwjaar	1928

Omvang bescherming

De bescherming betreft het WOONHUIS met inbegrip van de aangebouwde tuinelementen zoals terras, pergola en tuinmuur met poortje.

Inleiding

In 1928 ontving architect H.W. van Lindonk, die toen volop in Wassenaar bouwde en gebouwd had, de opdracht voor de bouw van een landhuis voor F.B.J. Gips, nazaat van een scheepmakersgeslacht uit Dordrecht (vermoedelijk Franciscus Bernardus Johannes Gips 1897-1964). Gips gaf Van Lindonk in 1939 opdracht voor de bouw van een schuilkelder. Hij schreef een boek over zijn achtergrond: 'Hout en schepen : de groei van de Hollandsche koopmansfamilie Gips', dat in 1941 uitgegeven werd door A.W. Sijthoff Uitgeversmij N.V. te Leiden. Van Lindonk publiceerde het huis met inbegrip van het interieur in een oevveroverzichtsboek dat hij in 1931 maakte. In dit boek nam hij slechts enkele landhuizen op, en slechts een paar interieurfoto's; het feit dat hij Hertelaan 1 zo uitvoerig opnam, benadrukt het belang van dit huis voor zijn oeuvre. Het huis is uitzonderlijk groot: niet alleen beslaat het een groot oppervlak, ook zijn er twee volwaardige woonlagen, plus een grote kapverdieping en kelderruimten. In de loop der jaren hebben met name ten aanzien van de interne indeling en detaillering vele wijzigingen plaatsgevonden. Onder meer zijn er schouwen verwijderd en op een andere plaats juist toegevoegd en is de indeling van de nutsruimten op de begane grond sterk gewijzigd. Bovendien is de garageruimte aan de leefruimte toegevoegd. Dit is ook gebeurd met betrekking tot de kapruimte van de garage en ook op de verdieping is de interne structuur sterk gewijzigd. Het trappenhuis is behouden.

Redengevende beschrijving gemeentelijk monument

Aan het exterieur is het glas-in-lood in de stalen ramen vervangen. Hierbij zijn gevelopeningen, basisindeling en het staal zelf grotendeels behouden. Het gekleurde en gebrandschilderde glas in de zijlichten van de hoofdentree is bewaard gebleven. Bij het aanbrengen van een nieuwe rieten kap is een schroefdak aangebracht, waarbij de zeeg in het dak vervallen is. Het pand is aan de achterzijde ter plaatse van het terras met een erker-achtige uitbouw van één bouwlaag uitgebreid. In de twee grote deuropeningen van de oorspronkelijke, aangebouwde garage is een glaspui gezet. Door het behoud van de oorspronkelijke openingen is de oorspronkelijke functie herkenbaar gebleven. Daarnaast is er een dakkapel toegevoegd aan de noordzijde. Van het terras is de vorm en basis in baksteen met inbegrip van de trappen behouden; de betegeling is vernieuwd. Het aangebouwde terras met tuinmuur en pergola is typerend voor de bouwtijd. In het Interbellum werd veel aandacht besteed aan de overgang van het huis naar de tuin, waarbij geleidelijk van binnen, naar semi-binnen (erkers, veranda's), naar een stenig buiten (terras, stoep) en vervolgens (via trappen) naar de tuin overgegaan werd. De architectonische relatie tussen binnen en buiten en met name de overgang daartussen is belangrijk voor het ontwerp van het huis en zijn directe omgeving en daarom behoren deze stenen, met het huis verbonden elementen tot de beschermde onderdelen.

Over de architect

Hermanus (Herman) Willem van Lindonk (1893-1984) studeerde aan de Academie voor Beeldende Kunsten en Technische Wetenschappen in Rotterdam, waar architect Kromhout één van zijn leermeesters was. Aansluitend volgde hij als toehoorder colleges aan de Technische Hogeschool in Delft. Hoogleraar Visser attendeerde hem op de mogelijkheden die de groeiende gemeente Wassenaar hem als architect te bieden had. Het was de periode waarin een groot aantal buitenplaatsen verkaveld werden ten behoeve van villabouw. Na zijn huwelijk in 1920 vestigde Van Lindonk zich in Wassenaar, waar hij talloze villa's, landhuizen en woningen zou ontwerpen. Hij woonde op de Lange Kerkdam; eerst op nummer 59 en later op nummer 64. Beide huizen noemde hij Sonnehuys. Zijn bouwwerken onderscheidden zich vooral door hun zorgvuldige metselwerk van donkerroodbruine baksteen met terughoudende versieringen, de met riet of leien gedekte kappen en de prominente schoorstenen, die verwijzen naar de Engelse cottagestijl. Van Lindonk drukte zijn stempel op het villapark De Paauw, waar hij tientallen huisnummers op zijn naam heeft. Dit gebied, oorspronkelijk behorend bij de buitenplaats De Paauw, werd vanaf 1925 ontwikkeld. In de wijk staan vele fraaie voorbeelden van Van Lindonks oeuvre (zie hieronder 'Over De Paauw').

Ook heeft Van Lindonk een omvangrijk oeuvre in Nieuw Wassenaar achtergelaten. Hier golden eveneens strikte regels voor het uiterlijk en de positionering van de bebouwing. Van Lindonk ontwierp er verschillende villa's en landhuizen, onder andere aan Kerkeboslaan 4 (ca. 1930) en 5 (1930), Teylingerhorstlaan 6 (1933) en Bremhorstlaan 21 (1934), en ook enkele dubbele woonhuizen zoals Teylingerhorstlaan 1-17 en 23-25 uit 1931-1933.

Van Lindonk heeft tevens in andere wijken gebouwd, zoals de grote landhuizen Hertelaan 1 (1928) en Jagerslaan zuid 2a (1938) en andere typen gebouwen ontworpen, zoals de christelijke school aan de Herenweg (1924).

Na de Tweede Wereldoorlog bouwde hij voort in Wassenaar, waaronder Bremhorstlaan 7 uit 1955. Van Lindonk bleef tot aan zijn pensionering actief in Wassenaar en de directe omgeving en ontwierp in 1960 nog Lindelaan 1 in Oud Wassenaar.

Over de wijk

Het huis is gelegen in een kleine buurt ten westen van de Jagerslaan, bestaande uit de Hazelaan en de Hertelaan (sinds 1922 zo genoemd). Het wijkje is tot stand gekomen op gronden van de voormalige buitenplaats Wildrust, dat samen met Groot Haesebroek in de begin jaren van de 20ste eeuw in bezit kwam van de exploitatiemaatschappij N.V. Mij. Tot Exploitatie van Park Groot Haesebroek met als doel om grote, representatieve landhuizen te bouwen.

Aan de Hertelaan ligt het van rijkswege beschermde complex De Vrije Blick, dat bestaat uit een woonhuis met tuinaanleg en diverse bijgebouwen en een toegangshek, alle ontworpen rond 1917 door architect W.A. Lensvelt in Engelse landhuisstijl. Een van de eerste woningen in dit buurtje zal Hazelaan 15 uit 1911 zijn. Aan de Hazelaan 4 staat een villa van Co Brandes uit 1925. Aan de Hertelaan 1, op de hoek met de Hazelaan, staat een groot landhuis van architect Van Lindonk uit 1928. Op Hazelaan 5 staat een kleine, naoorlogse 'Paddestoel'-woning van Fokke van Duyn.

Stedenbouwkundige aspecten

Het huis ligt op de hoek Hertelaan-Hazelaan en is omgeven door een ruime tuin. De ontsluiting is aan de Hertelaan; het pand ligt haaks op de Hertelaan en de (auto-)oprit ligt evenwijdig daaraan aan de noordzijde van het huis. Aan de zuidzijde van het huis ligt de tuin. Het huis ligt ruim terug ten opzichte van de Hazelaan, circa 30 meter. Ook de afstand tot de Hertelaan is substantieel, circa 20 meter. Aan de tuinzijde ligt het grote terras met pergola; tussen tuin en oprit (aan de oostzijde) staat een tuinmuur met poort. De hekpijlers en hekken aan de Hertelaan zijn vernieuwd.

Architectonische beschrijving¹

Het grote, deels onderkelderde landhuis bestaat uit twee bouwlagen met rieten kap; zowel plattegrond als kap zijn samengesteld. Aan de noordwestzijde bevindt zich een bouwdeel van één bouwlaag met kap, waarin oorspronkelijk de garage was gesitueerd. Het dak heeft ruime overstekken en vier hoog opgemetselde schoorstenen, waarvan twee op de daknokken van het hoofddak. Het dak bestaat uit schilddaken, afgewerkt met rode, gebakken nokvorsten. De dakkapellen zijn met het riet meegedekt. Het opgaand werk bestaat uit rode baksteen in kettingverband, in horizontale zin onderbroken door een aantal licht uitkragende rollagen. Ook het trasraam wordt door zo'n rollaag afgesloten. De rechtgesloten vensters bevatten stalen ramen. De hoofdentree bestaat uit een rondboogvormige deur in een rechtgesloten gevelvlak met waarin behalve de deur drie lichten ingevuld met gekleurd en gebrandschilderd glas-in-lood en een dicht vlak met siermetselwerk in visgraatmotief.

Aangebouwde (tuin)elementen

Aan de zuidzijde ligt een groot, gemetseld terras met trappen naar de tuin en bakstenen keermuren. Aan de zuidwestzijde bevindt zich een pergola, die bestaat uit gemetselde kolommen langs het terras en aan de westzijde van het huis. Aan de zuidoostzijde bevindt zich een gemetselde muur met daarin een rondboogvormig poortje, dat de verbinding tussen tuin en erf vormt. Het poortje heeft een dubbele rollaag; de muur heeft een uitkragende afdekking van baksteen. Ook halverwege kraagt een rollaag uit.

Waardstelling

Het landhuis met aangebouwde garage, terras, pergola en tuinmuur is vanwege de cultuurhistorische -, architectuurhistorische - en ensemblewaarde van algemeen belang voor de gemeente Wassenaar

- als onderdeel van, als uitdrukking van en als herinnering aan de ontwikkelingsgeschiedenis van Wassenaar;
- vanwege de plaats die dit landhuis inneemt in het oeuvre van de Wassenaarse architect Van Lindonk als een van zijn grootste vrijstaande landhuizen;
- vanwege de vrijwel gaaf bewaarde hoofdvorm en eigentijdse en voor de bouwstijl typerende materiaalgebruik en detaillering in exterieur;
- vanwege de ruimtelijk-functionele, stilistische en visuele relatie tussen het huis en de aangebouwde (tuin)elementen onderling;

¹ Deze beschrijving is geen uitputtende beschrijving maar een beknopte schets van de belangrijkste aspecten ten aanzien van hoofdvorm, materialen en detaillering.

- vanwege de ligging binnen een van rijkswege beschermd dorpsgezicht, namelijk 'landgoederenzone van Wassenaar, Voorschoten en Leidschendam-Voorburg';
- vanwege de beeldbepalende ligging op de hoek Hertelaan-Hazelaan.

Bijlagen

Foto's situatie 2012; afbeelding Google Earth; kadastrale kaart.

Literatuur/bronnen

Gemeentearchief/bouwdossiers; bezoek ter plaatse 23 oktober 2012; www.bonas.nl;
Arve, P.Y. ten, 'De Lange Kerckdam, een dijk van een dam', 2012 (in voorbereiding);
Bewonersvereniging 'De Kieviet', 'Een eeuw Park de Kieviet 1910-2010', 2010;
Bolten, J.C., 'Eenige nuttige wenken omtrent garagebouw', *Het Landhuis waarin opgenomen Onze Tuinen met Huis en Hof*, jrg 27, 6(1932), 233-235;
Bontenbal, A., 'Dubbel landhuis in het villapark "de Pauw" te Wassenaar. Architect H.W. van Lindonk', *Onze tuinen met Huis en Hof*, jrg 25, 41(1930), 861-862;
Bontenbal, A., 'Landhuis te Wassenaar', *Weekblad voor het Landhuis Onze Tuinen met Huis en Hof*, jrg 26, 39(1931), 1052-1053;
Frequin, A., *Landhuizen van Herman van Lindonk*, Leiden, 1931
(NAi boeknr 3070 depot locatiecode 226C04
Lit, R. van, et.al, 'Jong Monumentaal Wassenaar', 2003;
'Moderne bouwkunst in Wassenaar 1900-1965', 2007, uitgave Comité Open Monumentendag Wassenaar;
Scheffer, C., 'Jongere bouwkunst en stedenbouw, Wassenaar', provincie Zuid-Holland, 1993.

Disclaimer

Deze redengevende omschrijving is door een onafhankelijke adviseur in architectuurhistorie, mevr. drs. M.J.C. Laméris van TasT, projecten voor tastbaar erfgoed, opgesteld. Aan deze omschrijving kunnen geen rechten worden ontleend. Het al dan niet opvolgen van de adviezen/toepassen van de omschrijving en op welke wijze valt geheel onder verantwoordelijkheid van de opdrachtgever c.q. degene die de adviezen opvolgt/de omschrijving gebruikt. Eventuele directe of indirecte gevolgen zijn op geen enkele wijze toerekenbaar aan de adviseur en/of TasT.